

**Democrația de fațadă: Organizare internă și instituționalizare în
partidele politice românești post-2012**

Rezumatul tezei

Coordonator: Prof. Univ. Dr. Andrei Țăranu

Autor: Drd. Iulia Marilena Drăjneanu (Sbârcea)

Context și relevanță

România, la fel ca alte state din spațiul european postcomunist, a parcurs procesul de metamorfozare a regimului din autoritarism în democrație electorală pluralistă, marcat însă de tranziții politice accelerate, de emergența unor noi tipuri de partide și de o volatilitate electorală semnificativă, fenomene care au avut drept consecință consolidarea democratică incompletă, instituționalizarea fragilă a partidelor și deficiențele de responsabilizare internă.

În centrul acestui demers analitic se află abordarea istoric-instituționalistă, care subliniază că instituțiile nu sunt doar constrângeri formale, ci și configurații de norme, practici și moșteniri istorice care modelează comportamentele politice (Hall & Taylor, 1996). Noul instituționalism, așa cum este conceptualizat de autori precum March și Olsen (1984), Powell și DiMaggio (1991) sau Hall și Taylor (1996), oferă un cadru analitic care depășește abordările raționaliste tradiționale, punând accent pe rolul normelor, simbolurilor și structurilor moștenite în configurarea comportamentului actorilor politici. Instituționalizarea nu este tratată ca o stare binară – „prezentă” sau „absentă” –, ci ca un proces influențat de moșteniri istorice, constrângeri instituționale și alegeri strategice. Această perspectivă permite dezbateră privind formele hibride de organizare – în special în cazul partidelor populiste – și a distanței dintre conformarea formală și practicile reale. În contextul postcomunist, acest cadru este deosebit de relevant: deși oficial dizolvate, instituțiile autoritare și reflexele lor birocratice continuă să influențeze profund arhitectura democratică emergentă. Tranziția la democrație nu înseamnă un restart total, ci mai degrabă o negociere între moștenirea trecutului și presiunile prezentului.

Lucrarea propune o analiză comparativă între cele două familii de partide, mainstream și anti-sistem, cu accent pe structura organizațională și funcționarea internă a partidelor. Prin aplicarea teoriei lui Meyer și Rowan despre izomorfismul simbolic, cercetarea evidențiază cum structurile moderne sunt adesea adoptate formal pentru a obține legitimitate, dar nu reflectă realitatea organizațională. Se urmărește identificarea factorilor care influențează instituționalizarea partidelor în context postcomunist, inclusiv volatilitatea sistemului politic și presiunea reformelor, contribuind la înțelegerea relației dintre structura formală, funcționarea efectivă și legitimitatea partidelor politice.

România a cunoscut în ultimul deceniu o intensificare a nemulțumirii față de partidele tradiționale, materializată în ascensiunea unor formațiuni anti-sistem și populiste. Acest val de contestare a fost amplificat de crizele economice, de percepția corupției endemice și de eșecul partidelor consacrate de a oferi o reprezentare autentică unor grupuri sociale emergente. Fenomenul nu este unic în Europa Centrală și de Est, dar în România a căpătat forme particulare prin apariția și succesul unor formațiuni ca Uniunea Salvați România (USR) sau Alianța pentru Unirea Românilor (AUR), care revendică legitimitate în afara sistemului politic tradițional și propun o ruptură față de elita politică existentă.

În acest context, analiza comparativă a modului în care partidele mainstream, precum Partidul Național Liberal (PNL) și Partidul Social Democrat (PSD) și cele anti-sistem, precum USR și AUR, își construiesc structurile organizaționale și își practică democrația internă este esențială pentru a înțelege traiectoria sistemului politic românesc. Dacă partidele consacrate pot fi suspectate de o suprainstituționalizare formală fără conținut democratic, partidele noi ridică întrebări privind durabilitatea, capacitatea de organizare și asumarea valorilor democratice. Astfel, cercetarea de față se plasează la intersecția a două teme majore ale științei politice contemporane: instituționalizarea partidelor politice și efectele populismului asupra calității democrației.

Studiul propune o grilă analitică pentru evaluarea democrației interne și a nivelului de instituționalizare, pornind de la ipoteza că partidele populiste pot afecta negativ sistemul prin mimarea democratizării. Studiile privind populismul se concentrează adesea pe discurs, ideologie sau performanță electorală. Prin contrast, această cercetare aduce în prim-plan dimensiunea organizațională a populismului și evaluează în ce măsură partidele anti-sistem din România internalizează sau instrumentalizează mecanismele democrației interne. În acest fel, contribuie la înțelegerea populismului ca fenomen instituțional, nu doar retoric. Sunt investigate efectele cadrului legislativ, influențele externe și mecanismele de contagiune ideologică. Contribuția cercetării este relevantă atât teoretic, cât și practic, oferind soluții pentru îmbunătățirea funcționării partidelor într-un context politic fragil.

Tema și obiectivele cercetării

Studiul pornește de la nevoia de a înțelege în ce măsură partidele politice din România – fie ele mainstream (consacrate) sau emergente – contribuie efectiv la consolidarea democrației, prin modul în care sunt organizate, selectează lideri, formulează politici și încurajează participarea membrilor. Justificarea temei derivă și din constatarea că, în literatura de specialitate, democrația internă a partidelor din Europa Centrală și de Est rămâne insuficient explorată, în special dintr-o perspectivă comparativă și instituționalistă.

Acest fenomen este deosebit de relevant pentru partidele politice din România, unde mimarea democrației interne a devenit o practică frecventă, iar formalismul statutar nu este însoțit de mecanisme eficiente de responsabilizare, transparență sau participare. În același timp, apariția partidelor noi, cu discursuri populiste sau anti-sistem, aduce în prim-plan întrebarea dacă aceste formațiuni reprezintă o ruptură reală de practicile vechi sau doar o adaptare oportunistă la noul climat politic.

Cercetarea urmărește o evaluare critică și empirică a procesului de instituționalizare a partidelor politice din România, în special post-2015, când a avut loc cea mai recentă reformă a legislației privind organizarea partidelor politice și a alegerilor, ridicând multe dintre restricțiile care

îngreunau, anterior, înființarea de partide politice noi, cu accent pe modul în care acestea aplică sau mimează principiile democrației interne. Mai concret, lucrarea are următoarele obiective:

Compararea nivelului de instituționalizare între partidele mainstream (PNL, PSD) și cele populiste/anti-sistem (USR, AUR), analizând structura internă, selecția liderilor, funcționarea organizațională și stabilitatea internă.

Evaluarea gradului de democrație internă în cadrul partidelor analizate, folosind indicatori precum: participarea membrilor la decizie, transparența procesului decizional, responsabilizarea liderilor și respectarea normelor statutare.

Determinarea impactului partidelor populiste asupra sistemului de partide românesc, prin efecte de contagiune ideologică și organizațională.

Testarea ipotezei că instituționalizarea formală nu este echivalentă cu funcționalitatea democratică efectivă.

Propunerea unei grile analitice care să permită evaluarea calitativă și cantitativă a instituționalizării partidelor politice în democrații emergente.

Analiza urmărește, așadar, relația dintre forma organizațională a partidelor politice din România și calitatea democrației interne, într-un context marcat de instabilitate, contestare și transformare ideologică. Cercetarea pornește de la convingerea că nu toate partidele care se prezintă ca democratice respectă în mod substanțial principiile democrației în funcționarea lor internă. Se conturează, în consecință, o serie de întrebări de cercetare fundamentale:

- **Care sunt diferențele structurale și funcționale** dintre partidele mainstream (PNL, PSD) și cele populiste/anti-sistem (USR, AUR) în ceea ce privește organizarea internă și democrația intra-partinică?
- **În ce măsură partidele populiste adoptă**, imită sau contestă practicile formale ale democrației interne, și care sunt motivațiile acestor alegeri organizaționale?
- **Ce tipuri de practici organizaționale** sunt asociate cu niveluri diferite de instituționalizare, și cum influențează acestea capacitatea partidului de a menține coeziunea, loialitatea și reprezentativitatea?
- **Cum influențează cadrul legislativ românesc**, inclusiv recomandările Comisiei de la Veneția, funcționarea internă a partidelor și raportul dintre lideri și membri?
- **Există un efect de contagiune ideologică sau organizațională** exercitat de partidele populiste asupra partidelor tradiționale? Dacă da, cum se manifestă acesta?

Pe baza acestor întrebări, cercetarea formulează următoarele **ipoteze de lucru**:

- **Partidele mainstream** (PNL și PSD) manifestă un grad mai ridicat de instituționalizare formală, dar nu garantează o practică democratică efectivă în ceea ce privește participarea și responsabilizarea.
- **Partidele populiste** (USR și AUR) adoptă parțial și instrumental normele democrației interne, folosindu-le mai degrabă pentru obținerea legitimității externe decât ca instrumente reale de guvernare internă.
- **Personalizarea puterii în cadrul partidelor** este invers proporțională cu autonomia organizațiilor locale și cu transparența procesului decizional.

- **Conformarea la standardele internaționale** privind democrația internă este adesea simbolică, iar lipsa unor mecanisme coercitive duce la aplicarea lor inconsistentă.
- **Prezența partidelor anti-sistem** produce un efect de contagiune asupra întregului spectru politic, determinând inclusiv partidele consacrate să adopte practici și discursuri anti-democratice pentru a-și conserva capitalul electoral.

Prin testarea acestor ipoteze, lucrarea vizează nu doar o descriere a modului în care partidele funcționează, ci și o evaluare critică a modului în care acestea contribuie – sau nu – la consolidarea democrației în România.

Aspecte metodologice

Pentru a răspunde întrebărilor formulate și a testa ipotezele propuse, cercetarea adoptă un design comparativ de tip încrucișat, centrat pe analiza a patru partide politice din România: două partide mainstream (PNL și PSD) și două partide populiste/anti-sistem (USR și AUR). Alegerea acestor formațiuni nu este întâmplătoare: ele ocupă poziții relevante în spectrul politic post-2012, având o capacitate reală de influențare a politicilor publice fie din postura de partid de guvernare, fie din opoziție.

Cadrul metodologic al cercetării este multi-nivel și multi-metodă, ancorat în abordarea neo-instituționalistă, cu accent pe dimensiunile organizațională și normativă ale partidelor politice. Scopul este acela de a analiza nu doar structurile declarate ale partidelor, ci și practicile reale care guvernează viața internă a acestora.

Cercetarea se sprijină pe o metodologie de triangulare a surselor, prin care informațiile sunt confruntate și completate din mai multe direcții. În acest sens, au fost analizate statutele partidelor și documentele lor programatice, dar și rapoarte oficiale, acte legislative și recomandări formulate la nivel internațional. În plus, am inclus și o examinare atentă a presei și a declarațiilor publice, completată de studiul datelor electorale și al unor indicatori cantitativi ce reflectă loialitatea, fragmentarea sau gradul de participare politică.

În cadrul cercetării au fost combinate metode calitative și cantitative. Pe de o parte, s-a recurs la analiza de conținut a documentelor oficiale și la codificarea statutelor partidelor; pe de altă parte, au fost comparați indicatori cantitativi precum nivelul de instituționalizare ideologică, frecvența schimbărilor interne sau gradul de participare la procesele decizionale. Întregul demers a fost ghidat de o grilă analitică, elaborată pornind de la literatura de specialitate privind democrația intra-partidică și adaptată contextului românesc. Această grilă face posibilă o evaluare comparativă a mai multor dimensiuni esențiale: nivelul de democrație internă, gradul de centralizare și personalizare a deciziilor, stabilitatea organizațională, precum și măsura în care conformarea la normele democratice este una reală sau doar simbolică.

Designul comparativ de tip „most different systems” este justificat prin contrastul ideologic, organizațional și temporal dintre partidele selectate. PSD și PNL sunt partide cu tradiție, rețele teritoriale consolidate și poziționări doctrinare relativ stabile, în timp ce USR și AUR sunt formațiuni noi, emergente, cu profil anti-sistem și organizații în curs de stabilizare. Acest contrast permite observarea modului în care caracteristicile structurale influențează gradul de instituționalizare și aplicarea democrației interne.

Cercetarea se sprijină pe o varietate de surse menite să ofere o perspectivă amplă și echilibrată asupra partidelor politice, combinând documente oficiale, cadre legislative naționale și internaționale, rezultate electorale, interviuri semi-structurate, analize media și rapoarte independente ale ONG-urilor și think-tank-urilor. Această abordare triangulată permite nu doar evaluarea cadrului formal și a conformării la norme, ci și surprinderea logicii interne a organizațiilor, a dinamicilor decizionale și a diferențelor dintre discursul public și practica efectivă. Prin integrarea acestor surse diverse, demersul asigură o bază empirică solidă, contribuind la validarea datelor și la conturarea unei înțelegeri nuanțate a realităților organizaționale și ideologice investigate.

Structura tezei

Pornind de la constatarea că dezvoltarea unei democrații electorale – în care mai multe partide politice concurează pentru putere în alegeri regulate, libere și corecte – nu este sinonimă cu o democrație liberală – unde sunt asigurate o protecție extinsă a libertăților individuale și de grup, pluralism, controlul civil asupra instituțiilor de forță (Diamond 1996), lucrarea este un efort de observare a procesului de instituționalizare a partidelor politice din România, a consolidării dimensiunii ideologice ca mecanism de limitare a volatilității electorale și a rolului pe care acestea îl joacă în procesul de democratizare. Având ca punct de referință avertizarea formulată de Samuel P. Huntington (1991) privind riscurile iminente de „recul democratic” la care erau expuse democrațiile celui de „al treilea val” al democratizării globale, un curent care a străbătut și Europa de Est, mă aplec asupra partidelor politice ca obiect și subiect al culturii democratice. Saltul de la o guvernare totalitară, printr-un partid stat, la democrația liberală a presupus schimbări instituționale rapide de politici și comportamente, liberalizarea ordinii politice, responsabilizarea decidenților și instituirea mecanismelor de control democratic exercitat de cetățeni asupra autorităților publice, printre multe alte transformări impuse de adoptarea modelului statului de drept.

Cap. I. Introducere clarifică elementele abordate și prin acest rezumat, respectiv contextul general al lucrării, justificarea temei, obiectivele cercetării, întrebările de cercetare, cadrul teoretic, metodologia pe scurt și originalitatea și relevanța cercetării, în timp ce **Cap. II. Metodologia cercetării** detaliază obiectivele metodologice, abordarea epistemologică, designul cercetării, unitățile de analiză, sursele de date, metodele și tehnicile de analiză, limitările metodologice și considerațiile etice.

Cap. III. Stadiul actual al cunoașterii și potențialele contribuții la dezvoltarea acestuia oferă o trecere amplă în revistă a principalelor paradigme teoretice privind partidele politice și sistemele de partide, de la clasici precum Duverger, Michels și Weber, până la teoreticieni contemporani ca Panebianco, Katz & Mair, Mudde și Hopkin. Se analizează transformările istorice și structurale ale partidelor – de la cadre la mase, la „catch-all”, cartel și anti-sistem – și impactul acestor forme asupra funcției integrative, legitimității și relației cu alegătorii. Se evidențiază procesul de instituționalizare, rolul clivajelor sociale, profesionalizarea excesivă și polarizarea ideologică, toate ca factori care modelează dinamica sistemelor de partide. Cercetarea subliniază criza de reprezentare și declinul ideologic din democrațiile contemporane, propunând o grilă analitică solidă pentru a înțelege evoluția partidelor în context postcomunist și globalizat. În final, se argumentează necesitatea redefinirii legitimității partidelor și a funcției lor democratice, în fața contestărilor populiste și a transformărilor societale.

Cap. IV. Cadrul normativ de reglementare a sistemului de partide românesc . Impactul instituțional al standardelor și recomandărilor formulate de Comisia de la Veneția asupra legislației naționale analizează modul în care cadrul legislativ românesc privind partidele politice se aliniază – formal și funcțional – cu standardele democratice promovate de Comisia de la Veneția. Lucrarea evidențiază tensiunea dintre conformarea formală a partidelor românești la aceste standarde și aplicarea lor practică. Deși principiile precum participarea membrilor, alegerea democratică a liderilor și consultarea structurilor interne sunt prezente în statutele partidelor, lipsesc mecanismele eficiente de implementare. Se conturează astfel conceptul de „conformare simbolică”, în care respectarea normelor democratice este mimată mai degrabă decât aplicată substanțial.

Analiza relevă și un grad ridicat de centralizare și opacitate în funcționarea partidelor românești, în ciuda eforturilor de europenizare. Recomandările Comisiei de la Veneția, deși consultate în momente-cheie, nu au fost transpuse cu rigurozitate în legislație sau în practică. Astfel, democratizarea internă a partidelor rămâne incompletă, iar responsabilizarea liderilor față de membrii partidului este slabă.

Capitolul aduce o contribuție originală prin utilizarea unei grile analitice inspirate din standardele internaționale și propune direcții de reformă legislative și organizaționale. Se susține că întărirea democrației interne poate contribui la reconstruirea încrederii în partide și la consolidarea regimului democratic românesc.

Cap. V. Analiză actualizată asupra instituționalizării ideologice a sistemului de partide din România (2012 - 2020) oferă o analiză detaliată și contextualizată a procesului de instituționalizare ideologică în sistemul de partide din România între 2012 și 2020, punând accent pe dinamica familiilor ideologice și pe emergența unor noi tipuri de actori politici. Lucrarea propune o depășire a grilelor binare de analiză și adoptă o perspectivă evolutivă asupra instituționalizării, conform direcției teoretice inaugurate de Mainwaring și Torcal, în care stabilitatea nu este o condiție fixă, ci un rezultat al unor procese fluctuante și contestate.

Se remarcă o reconstrucție conceptuală a sistemului ideologic prin introducerea partidelor anti-sistem ca o categorie distinctă, cu semnificație teoretică și practică. Aceste formațiuni — PP-DD, USR, AUR — nu sunt doar anomalii tranzitorii, ci expresia unor clivaje sociale nerezolvate și a erodării legitimității partidelor consacrate. În paralel, blocul conservator este analizat ca un caz de dezinstituționalizare și reinstituționalizare, în timp ce zona liberală și centristă se dovedește instabilă și fragmentată.

Analiza utilizează un cadru mixt, îmbinând date cantitative (volatilitate electorală, fragmentare pe familii ideologice, scoruri electorale) cu o lectură calitativă a contextului politic (alianțe, fuziuni, repoziționări). Se demonstrează că stabilitatea sistemului nu este dependentă doar de numărul de partide, ci și de coerența internă a familiilor ideologice și de capacitatea acestora de a articula oferte politice recunoscutibile și competitive.

Analiza evidențiază faptul că, până în 2020, România nu dispunea de un sistem de partide pe deplin instituționalizat, ci mai degrabă de unul marcat de fragilitate ideologică, loialități partizane slabe și o competiție electorală fluidă. Familia conservatoare, deși confruntată cu o criză severă de reprezentare și coeziune, a reușit să își reconfigureze prezența politică prin noi formule organizaționale și ideologice. În același timp, partidele anti-sistem nu pot fi reduse la simple

fenomene electorale, ci trebuie înțelese ca expresii ale contestării ordinii instituționale și ale unei cerințe sociale de re-politizare a unui electorat deziluzionat. Instituționalizarea ideologică apare astfel ca un proces diferențiat, dependent de coeziunea internă, resursele organizaționale și capacitatea fiecărei familii politice de a răspunde cererilor emergente. Totodată, concluziile sugerează că instabilitatea politică nu implică neapărat dezinstituționalizare, ci poate coexista cu apariția unor noi forme de organizare și agregare ideologică.

În concluzie, capitolul oferă o contribuție semnificativă la înțelegerea dinamicii ideologice a sistemului de partide din România, evidențiind natura instabilă, dar adaptabilă, a competiției politice în context postcomunist. Se deschide astfel calea pentru noi direcții de cercetare privind rolul partidelor emergente, transformările ideologice și capacitatea sistemelor democratice de a absorbi și reconfigura contestările interne.

Cap. VI. O viziune integrată asupra partidelor ca organizații politice complexe din perspectiva mecanismelor interne de promovare a democrației propune o abordare integrată asupra partidelor politice, privindu-le nu doar ca vehicule electorale, ci ca organizații complexe, cu mecanisme interne care influențează în mod esențial calitatea democrației reprezentative. Plecând de la observația că democrația internă a partidelor nu este un reflex automat al funcționării lor într-un sistem democratic, se analizează tensiunea dintre conformarea formală la standardele democratice și aplicarea lor substanțială.

Sunt discutate aspecte precum: selecția candidaților, transparența decizională, consultarea membrilor, rolul liderilor, dar și gradul real de participare la luarea deciziilor. Se argumentează că partidele politice reflectă adesea un model de conducere vertical și centralizat, în care democrația internă este mimată, iar mecanismele de control sunt adesea formale, nu funcționale.

Lucrarea propune o grilă analitică inspirată din recomandările Comisiei de la Veneția și din literatura despre democrația intra-partinică, pentru a evalua nivelul real de democratizare internă în partidele românești. Se evidențiază asimetria dintre normele statutare și practicile reale, arătând că multe partide suferă de ceea ce autoarea numește "conformare simbolică" – o aparență de aliniere la standardele europene, în lipsa unor mecanisme efective de aplicare.

Comparativ, partidele mainstream (PSD și PNL) manifestă o democrație internă formalizată, dar puternic birocratizată. Ele dispun de statute detaliate și organisme colective formale, însă în practică, decizia este concentrată în jurul liderilor centrali. Procedurile de selecție a candidaților sunt deseori netransparente și opace față de membri.

În contrast, USR a încercat inițial o abordare deliberativă și participativă, promovând votul online intern, dezbateri deschise și proceduri de tip grassroots. Totuși, în timp, s-a confruntat cu un proces accelerat de centralizare și cu tensiuni interne care au erodat cultura democratică promovată inițial.

AUR, deși recent înființat, prezintă o structură puternic personalizată, centrată pe lideri carismatici, cu o democrație internă slab conturată. Nu există mecanisme transparente de selecție sau consultare, iar decizia este profund verticalizată, reflectând o organizare de tip autoritar-personalist.

Din perspectiva profesionalizării, PSD și PNL beneficiază de resurse instituționale și de rețele locale bine dezvoltate, dar cu tendințe spre conservatorism organizațional. USR a mizat pe competență și expertiză, dar a avut dificultăți în consolidarea unei culturi organizaționale coerente.

AUR, în schimb, se remarcă prin mobilizare emoțională și mesaj ideologic omogen, dar nu prin infrastructură instituțională.

Această comparație scoate în evidență faptul că niciunul dintre partidele analizate nu oferă un model complet de democrație internă funcțională. Dacă partidele tradiționale mimează conformarea la standarde formale, iar cele noi suferă de lipsa instituționalizării, rezultatul este o criză de legitimitate și reprezentativitate care afectează sistemul în ansamblu. Soluția nu este abandonarea formelor instituționale, ci revalorizarea mecanismelor interne de control, deliberare și participare.

Constatări și concluzii

Ca partidele să contribuie real la consolidarea democrației, trebuie să devină spații autentice de deliberare, reprezentare și responsabilizare, nu doar instrumente de acces la putere. Aprofundarea democrației interne – prin transparență, participare și pluralism – este o condiție necesară pentru recredibilizarea partidelor și pentru revitalizarea democratică a sistemului politic românesc.

Această cercetare doctorală a investigat în profunzime funcționarea partidelor politice românești — mainstream și anti-sistem/populiste — din perspectiva democrației interne, a gradului de instituționalizare și a rolului lor într-un sistem pluralist. Lucrarea s-a înscris într-un demers analitic și normativ care și-a propus nu doar să descrie, ci și să explice mecanismele ce guvernează transformările recente din peisajul politic românesc.

Contribuția teoretică principală constă în articularea unui cadru conceptual ce îmbină perspectiva neo-instituționalistă cu teoriile organizaționale și analiza partidelor populiste, tratate nu ca deviații temporare, ci ca actori potențial centrali ai politicii românești. Inovația metodologică este reprezentată de o grilă de analiză comparativă aplicată celor mai relevante partide din România între 2014–2024, care a evidențiat asimetrii semnificative între formele statutare și practicile reale.

O distincție importantă propusă este cea dintre partidele populiste și cele anti-sistem, conceptualizate ca familie ideologică distinctă, cu impact profund asupra sistemului de partide. Totodată, lucrarea aduce în prim-plan conceptul de „conformare simbolică”, prin care partidele mimează democrația internă, fără mecanisme reale de aplicare și control.

În plan normativ, cercetarea sugerează că în democrațiile neconsolidate precum România, partidele anti-sistem nu doar că nu sunt marginalizate, ci devin actori cheie, reconfigurând centrul de greutate ideologic și distorsionând competiția democratică.

Limitările cercetării țin de aplicabilitatea redusă în afara cazului românesc, dimensiunea temporală limitată și accesul preponderent la surse secundare. Cu toate acestea, lucrarea deschide direcții importante pentru cercetări viitoare, pledând pentru reprofesionalizarea politicii și consolidarea democrației interne.